

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

Навчально-науковий інститут менеджменту, економіки та фінансів

Кафедра маркетингу

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни
«УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ»
(для бакалаврів)

**Схвалено на засіданні кафедри
маркетингу
Протокол № 1 від "27" серпня 2018 р.
Зав. кафедри**

_____ **Л.В.Романова**

Київ 2018

Підготовлено д.ф. в г.е., проф. МКА В.Д. Бігдашем.

Затверджено на засіданні кафедри маркетингу (протокол № 1 від 27.08.2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту менеджменту, економіки та фінансів (протокол № 7 від 27.08.2018 р.)

Бігдаш В.Д. Навчальна програма дисципліни “Управління комерційними ризиками” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2018- 18 с.

Програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Управління комерційними ризиками», питання до самоконтролю, вказівки до виконання контрольних робіт, варіанти контрольних робіт, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вивчення дисципліни є формування знань та умінь визначення загроз та оцінки ризику в комерційній діяльності підприємства, набуття навичок управління ризиковими ситуаціями.

Предметом вивчення дисципліни є теоретичні та методологічні засади оцінки ризиків з метою прийняття ефективних фахових рішень в області управління комерційними ризиками.

Основними *завданнями* вивчення студентами дисципліни “Управління комерційними ризиками” є:

засвоєння основних категорій управління ризиками, а також набуття вмінь визначення існуючих проблем в торговельно-виробничій діяльності;

оволодіння методами, прийомами та інструментами оцінки ризику;

оволодіння методами обробки та інструментами аналізу отриманої зовнішньої та внутрішньої інформації;

набуття навиків прийняття управлінських рішень на основі сучасних принципів та методів в умовах дії ризиків.

Студенти, які вивчають курс “Управління комерційними ризиками” повинні вміти визначати види ризиків, знати основні методи і принципи планування ризик-позиції підприємства, вміти використовувати методологію оцінки ризиків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- понятійний та категорійний апарат управління ризиками;
- зміст невизначеності та ризиків та основні фактори, що впливають на ризики;
- сутність основних підходів до визначення ризиків;
- основні закони та принципи ризик-менеджменту;
- методологію ризик-менеджменту;
- особливості управління зовнішніми, внутрішніми та комерційними ризиками;
- технологію прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності;
- сутність системи управління комерційними ризиками.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- характеризувати необхідність здійснення управління ризиками;
- визначати зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на ризики в умовах невизначеності;

- ідентифікувати ризики за основними класифікаційними ознаками;

- характеризувати закони і принципи ризик-менеджменту;

- обґрунтовувати методи управління комерційними ризиками;

- характеризувати причини виникнення зовнішніх, внутрішніх, комерційних ризиків та особливості управління ними;

- здійснювати процедуру підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику;

- визначати основні елементи системи управління комерційними ризиками.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен мати компетентності:

- обґрунтовувати необхідність здійснювати управління ризиками;

- визначати сутність за зміст ризиків;

- ідентифікувати ризики в залежності від їх виду;

- здійснювати управління ризиками на основі основних законів та принципів ризик-менеджменту;

- характеризувати зовнішні та внутрішні ризики та визначати особливості їх управління;

- приймати управлінські рішення в умовах ризику та невизначеності;
- здійснювати організацію процесу управління ризиками.

Здобувачі освіти повинні демонструвати наступні результати навчання:

- вміти критично осмислювати концептуальні основи економічної теорії, які стосуються комерційних ризиків й узагальнюють засади й закономірності функціонування та розвитку підприємств в умовах ризиків;
- збирати, аналізувати та пояснювати інформацію про комерційні ризики, розраховувати їх економічні та фінансові показники, обґрунтовувати фінансові управлінські рішення щодо мінімізації дії комерційних ризиків.
- виявляти та аналізувати ключові характеристики комерційних ризиків, оцінювати їх взаємозв'язки з комерційною діяльністю підприємств;
- обирати та застосовувати економіко-математичні та статистичні методи для аналізу, прогнозування та оптимізації ризиків під час комерційної діяльності підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки: „Маркетингові дослідження”, “Комерційна діяльність”, “Менеджмент”, “Статистичні методи обробки результатів”, “Комп’ютерні технології”, “Маркетингова товарна політика”, “Інвестиційний менеджмент”, “Економічний аналіз”, „Економетрія”, „Статистика” та ін.

Форми контролю знань. Контроль та оцінювання знань студентів відбувається протягом навчального семестру шляхом опитування на практичних заняттях та виконання контрольних робіт з модулів, що має виявити рівень їхніх засвоєних знань. Підсумком вивчення дисципліни є захист індивідуального завдання.

Остаточний контроль знань відбувається під час заліку.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ”

№№ п/п	Назва змістових модулів та тем
	<i>Змістовий модуль I. Методологічні основи управління комерційним ризиком</i>
1	Тема 1. Ризики в комерційній діяльності підприємства.
2	Тема 2. Класифікація та фактори комерційного ризику
3	Тема 3. Стратегія управління комерційним ризиком
	<i>Змістовий модуль II. Оцінка комерційного ризику</i>
4	Тема 4. Система кількісних оцінок ризику.
5	Тема 5. Суб’єктивні оцінки та експертні процедури у вимірюванні ризику
6	Тема 6. Аналіз безбитковості діяльності
7	Тема 7. Аналіз ризику банкрутства
8	Тема 8. Характеристика основних напрямків управління ризиками
9	Тема 9. Комерційні ризики в корпоративній культурі
10	Тема 10. Теоретичні та методологічні основи прийняття рішень
11	Тема 11. Моделювання комерційного ризику
12	Тема 12. Аналіз ризику та прийняття інвестиційних рішень.

ЗМІСТ
дисципліни
„УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ”

Змістовий модуль I. Методологічні основи управління комерційним ризиком

Тема 1. Ризики в комерційній діяльності підприємства.

Значення вивчення дисципліни “Управління комерційним ризиком” для набуття теоретичних знань і практичних навичок в розрізі вивчення економічних дисциплін. Взаємозв’язок дисципліни “Управління комерційними ризиками” з іншими дисциплінами.

Ознайомлення із структурою лекцій і практичних занять. Огляд і ознайомлення із літературою з дисципліни „Управління комерційними ризиками”.

Поняття економічного ризику та його сутність. Економічні передумови та причини виникнення ризику. Взаємозв’язок ризику з іншими категоріями: загрози, небезпека тощо. Аналіз можливих втрат у комерційній діяльності. Зони ризику та їх класифікація. Економічні межі ризику.

Література: основна [2,4-8,12,15]
додаткова [16,27, 29,38]

Тема 2. Класифікація та фактори комерційного ризику

Класифікаційна система ризиків, загальний підхід. Ризики макро- та макроекономічних рівнів. Ризик статичний і динамічний. Ризик допустимий, критичний катастрофічний. Процентний, валютний, ринковий, комерційний, форс-мажорний, інфляційний, податковий, ризик ліквідності тощо Фактори впливу. Якісний аналіз комерційного ризику.

Література основна [2,4-8,10,12,15]
додаткова [16,24,27, 29,36-38]

Тема 3. Стратегія управління комерційним ризиком

Поняття стратегії управління ризиком. Принципи управління комерційними ризиком. Етапи розробки стратегії управління ризиком. Поняття суб'єкта, об'єкта та джерела ризику.

Література основна [2,4-8,10,12,15]
додаткова [16,24,27,29,36-38]

Змістовий модуль II. Оцінка комерційного ризику

Тема 4. Система кількісних оцінок ризику

Загальна характеристика методів кількісного вимірювання ризику. Статистичний метод оцінки ризику.

Випадкова величина та її числові характеристики. Абсолютна та відносна міри ризику. Поняття про коефіцієнт ризику. Інтервальне оцінювання параметрів та оцінка ймовірних меж ризику.

Прогнозування ризику. Комп'ютерні технології обробки статистичної інформації.

Література основна [1-2,10-15]
додаткова [17-19,26,36-38]

Тема 5. Суб'єктивні оцінки та експертні процедури у вимірюванні ризику

Поняття суб'єктивної ймовірності. Поняття про кількісні та порядкові шкали. Експертні процедури та їх оцінки.

Критерії експертних оцінок та методи обробки експертної інформації. Методи критеріально-експертного вибору при прийнятті комерційних рішень.

Література основна [1-2,4,7,10-15]
додаткова [17-19,26,36-38]

Тема 6. Аналіз безбитковості діяльності

Дослідження на безбитковість. Допустимий ризик та його межі.

Поняття про рівень безбитковості. Дослідження на чутливість.

Вплив ціни та конкурентів на обсяги продажу. Вплив собівартість продукції на безбитковість. Дослідження сукупного впливу ціни та витрат на безбитковість.

Норма прибутку та межі комерційного ризику.

Література основна [2,10-13]
додаткова [17-19,25,36-38]

Тема 7. Аналіз ризику банкрутства

Поняття банкрутства та його види. Дійсне, приховане, навмисне та фіктивне банкрутство.

Визначення ймовірності та ризику банкрутства. Z-індекс Альтмана та оцінка ймовірності банкрутства.

Сутність та визначення ризик-позиції підприємства.

Поняття надійності бізнесу. Шляхи запобігання ризику банкрутства підприємства

Література основна [1-3,10-15,]
додаткова [17-19,26,36-38]

Тема 8. Характеристика основних напрямків управління ризиками

Сутність ризик-менеджменту та основні його напрямки.

Основні принципи управління комерційними ризиками.

Система управління ризиками. Методи управління комерційними ризиками.

Хеджування та страхування ризиків.

Література основна [1-2,10-15]

Тема 9. Комерційні ризики в корпоративній культурі

Поняття корпоративної культури та характеристика її складових.

Оцінка надійності партнерів по бізнесу. Оцінка надійності та соціальної відповідальності персоналу підприємства..

Якість комунікацій та їх вплив на ризик-позицію підприємства.

Література основна [1-6, 8]

додаткова [1-3, 8, 9-11]

Тема 10. Теоретичні та методологічні основи прийняття рішень

Загальна схема процесу прийняття рішень. Поняття про інформаційні ситуації та стани економічного середовища. Основні етапи прийняття рішень.

Поняття про альтернативи вибору. Багатокритеріальність у задачах прийняття рішень. Поняття про ефективні та оптимальні рішення. Критерії прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності. Принцип Гіббса-Джейнса прийняття ризикованих рішень. Дерева рішень та принципи їх побудови. Прийняття рішень на основі дерев рішень.

Література основна [2,4-7,10,13,15]

додаткова [16-20,22,25,27,36-38]

Тема 11. Моделювання комерційного ризику

Поняття про конфліктні економічні ситуації. Основні поняття теорії ігор. Загальна теоретико-ігрова модель. Ігри з природою та їх статистичні оцінки. Матриця виграшу та матриця ризику. Критерії прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності.

Література основна [2,4-7,10,13,15]

додаткова [18-20,22,27,29,36-38]

Тема 12. Аналіз ризику та прийняття інвестиційних рішень

Сутність інвестиційного проекту та його види. Показники та критерії ефективності проектів. Вплив факторів часу. Дисконтування грошових потоків.

Оцінка ефективності інвестиційних проектів з урахуванням факторів ризику. Дослідження чистої приведеної вартості на чутливість до зміни норми процента. Інвестиційний ризик.

Поняття про портфель інвестицій. Алгоритми та методи оптимізації портфеля інвестицій з урахуванням ризику. Прийняття інвестиційних рішень в умовах ризику та невизначеності.

Література основна [2,4-9,11,13,15]

додаткова [16,24,26, 28,36-38]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Прийняття рішень у процесі невизначеності та ризику
2. Історія наукових досліджень у галузі комерційного ризику.
3. Розвиток венчурного підприємництва як самостійної галузі підприємницької діяльності.
4. Предмет, метод і завдання курсу „Управління комерційним ризиком”, зв’язок з іншими дисциплінами.
5. Поняття ризику та небезпеки.
6. Властивості комерційного ризику.
7. Алгоритм оцінки й обґрунтування комерційного ризику.
8. Основні причини комерційного ризику.
9. Функції ризику.
10. Види втрат в комерційній діяльності підприємства.
11. Поняття стратегії управління ризиком та основні етапи її розробки.
12. Принципи розробки стратегії з урахуванням ризику.
13. Поняття та види інформаційного забезпечення процесу управління ризиком.
14. Ідентифікація ризику як перший етап його оцінки і обґрунтування.
15. Класифікація ризику
16. Психологічні фактори комерційного ризику.
17. Фактори впливу на комерційну діяльність підприємства.
18. Соціальні фактори комерційного ризику.
19. Економічні фактори комерційного ризику.
20. Поведінка суб’єктів ризику.
21. Ставлення до ризику та ефективність ризику.
22. Ризик в абсолютному та відносному виразі.
23. Ризик та нерівність Чебишева.
24. Допустимий критичний та катастрофічний ризик.
25. Крива щільності розподілу. Ймовірності настання ймовірних втрат.
26. Визначення корисності ризику
27. Статистичні методи оцінки ризику.
28. Експертні методи оцінювання рівня ризику.
29. Оцінка ризику ліквідності та неплатоспроможності.
30. Аналіз ризику та ймовірності банкрутства
31. Коефіцієнт чутливості β .
32. Оцінка ризику: рівень ризику і ризик часу.
33. Методи оцінки комерційного ризику.
34. Концепція корисності. Різні схильності до ризику та корисність.
35. Моделювання та оптимізація ризику
36. Функція ризику.
37. Критерії прийняття рішень при заданому та невідомому розподілі ймовірностей.
38. Шоста інформаційна ситуація.
39. Системні властивості рішень.
40. Надійність та ризикованість планів розвитку та функціонування економічних об’єктів.
41. Ризик інвестування.
42. Вплив інвестиційних проектів на ризик підприємства.
43. Оцінка ризику проекту на основі лінії ринку капіталів.
44. Принципи формування інвестиційного портфеля з урахуванням ризику.
45. Способи зниження комерційного ризику.
46. Принципи ризик-менеджменту та його особливості в комерційній діяльності.
47. Організація ризик-менеджменту в комерційному підприємстві.
48. Психологія ризику та колективний ризик.

49. Диверсифікація як спосіб зниження комерційного ризику.
50. Теорія портфеля.
51. Запаси і резерви як способи зниження комерційного ризику.
52. Страхування ризику.
53. Метод уникнення ризиків або відмови від них.
54. Метод прийняття ризику на себе або утримування ризику.
55. Метод запобігання збиткам.
56. Метод зменшення розміру збитків.
57. Самострахування.
58. Методи передачі ризику.
59. Фінансування ризику.
60. Основні напрямки підвищення ефективності управління комерційним ризиком.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Виконання контрольної роботи є складовою вивчення дисципліни „Управління комерційним ризиком”. Метою контрольної роботи є закріплення теоретичних знань та практичних навичок, отриманих студентами в процесі вивчення дисципліни.

Контрольна робота складається з двох частин. У першій частині роботи необхідно дати письмову відповідь на два теоретичні питання, опрацювавши відповідні літературні джерела. Розкриваючи зміст теоретичних питань, слід вказати назву питання та посилання на першоджерела.

Друга частина роботи – розрахункова. Студент повинен розв’язати три задачі, застосовуючи кількісні методи оцінки ризику та дати практичні рекомендації стосовно прийняття відповідних рішень. Якщо в роботі є рисунки чи таблиці, то вони повинні мати відповідну нумерацію.

Вимоги до оформлення роботи:

1. Заголовок роботи розмістити на обкладинці зошита, чітко вказавши прізвище та ініціали, номер залікової книжки, спеціальність, номер групи та варіант, що відповідає останній цифрі номера залікової книжки.
2. Теоретичні питання розкрити коротко: 1-3 с. на кожне питання.
3. Перед розв’язуванням кожної задачі обов’язково переписати її умову.
4. Повернена на кафедру і допущена (чи недопущена) до захисту контрольна робота повинна містити доповнення та виправлення всіх помилок, вказаних рецензентом.
5. Якщо контрольна робота подається на рецензію повторно, то разом з нею повинна бути повернена попередня робота

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1.

1. Сутність ризику та його види.
2. Теоретичні та методологічні основи прийняття рішень в комерційній діяльності.

Задача 1.

При вкладанні капіталу в проект А із 200 спостережувальних випадків прибуток 2 тис. гр.од. отримано 105 разів, прибуток 800 гр. од. – 45 разів, прибуток 600 гр. од. – 50 разів, а при вкладенні в проект В із 120 спостережувальних випадків прибуток 1100 гр. од. отримано 50 разів, прибуток 900 гр. од. – 48 разів, прибуток 170 гр. од. – 22 рази. Виберіть кращий варіант вкладення капіталу, якщо критерієм ризику є:

- а) величина сподіваного прибутку;
- б) коефіцієнт варіації.

Задача 2.

На основі даних про результати роботи промислового підприємства виконати аналіз беззбитковості, дослідивши межі допустимого ризику

Показники	грн.
Обсяг продажу (без ПДВ)	350000
Змінні витрати	150000
Фіксовані витрати	120000
Валовий прибуток	?

Задача 3.

Розглядаються 2 проекти А і В щодо інвестування. Відомі оцінки прогнозованих значень доходу від кожного з цих проектів та відповідні значення ймовірностей. Потрібно оцінити міру ризику кожного з цих проектів і обрати один з них для інвестування.

Оцінка можливих результатів	Прогнозований прибуток		Значення ймовірностей	
	А	В	А	В
Песимістичні	150	100	0,3	0,98
Оптимістичні	200	151	0,7	0,2

Варіант 2.

1. Характеристика факторів комерційного ризику.
2. Аналіз безбитковості підприємства.

Задача 1.

Для прийняття рішення про придбання акцій необхідно розрахувати рівень премії за ризик за даними таблиці

Варіанти акцій	Середня норма дохідності на фондовому ринку, %	Безризикова норма дохідності на фондовому ринку, %	Бета коефіцієнт по акціям	Рівень премії за ризик
1	12,0	5,0	0,8	
2	12,0	5,0	1,0	
3	12,0	5,0	1,2	

Задача 2.

Торговельне підприємство повинне вирішити, скільки одиниць пальто замовити для одного сезону. При замовленні 150 пальто витрати становитимуть 200 грн. за одиницю, але якщо замовити 100 пальто, то витрати фірми збільшаться на 150 грн. за одиницю. Ціна продажу визначена в розмірі 350 грн. за пальто. При цьому фірма не впевнена, яким буде попит на пальто. Всі непродані пальто можуть бути повернені, але лише за половину ціни. Без додаткової інформації можна передбачити, що з ймовірністю 0,5 збут становитиме 120 пальт. Як вчинить фірма? Яка ціна інформації за точний прогноз відносно збуту?

Задача 3.

Підприємство залежно від стану економічного середовища може продавати різні кількості продукції (X1, X2, X3, X4). При цьому, економічне середовище може перебувати у трьох рівноймовірних станах – Q1, Q2, Q3. Відомі значення прибутку від реалізації продукції, тобто функціонал оцінювання $F=F^+$

	Q1	Q2	Q3
X1	2,5	3,5	4,0
X2	1,0	2,0	3,0
X3	3,5	8,5	2,0
X4	8,0	1,0	3,5

Дайте рекомендації щодо обсягу продажу продукції, використовуючи критерій Лапласа. Як зміниться рішення, якщо ймовірності станів середовища становитимуть відповідно: $P(Q1) = 0,2$; $P(Q2) = 0,4$; $P(Q3) = 0,2$.

Варіант 3.

1. Невизначеність та її вплив на ризик.
2. Прийняття інвестиційних рішень в умовах ризику.

Задача 1.

Для прийняття рішення про придбання акцій необхідно розрахувати рівень премії за ризик за даними таблиці

Варіанти акцій	Ціна акцій, що котуються на фондовому ринку, ум. гр. од.	Рівень премії за ризик	Сума премії за ризик
1	150	0,056	
2	80	0,070	
3	100	0,084	

Задача 2.

Підприємство продає крісла для офісів за ціною 500 грн./шт., а купує їх у виробника за ціною 350 грн./шт. Постійні витрати (FC) становлять 7000 грн., амортизація (D) – 4000 грн. Скільки крісел необхідно продати, щоб досягти точки беззбитковості?

Задача 3.

Розглядається проект освоєння технологічної лінії переробки молока та випуску сиру. Первинні інвестиції дорівнюють 50 000 грн., період життя проекту 5 років. Проект передбачає випуск нової продукції обсягом 5 тис. кг за ціною 10 грн. Витрати на оплату праці на одиницю продукції складають 4 грн., а на матеріали 4 грн.; вартість капіталу 10%. Зробити аналіз чутливості проекту.

Варіант 4.

1. Види втрат у комерційній діяльності.
2. Оцінка ризику ліквідності.

Задача 1.

Нехай початкові інвестиції у проект А, розрахований на трирічний період, становлять 200 гр. од. Вважаючи грошові надходження незалежними, консалтингова фірма оцінює такий їх розподіл за окремими періодами:

Варіант	Період 1		Період 2		Період 3	
	Грошові надходження	Ймовірність	Грошові надходження	Ймовірність	Грошові надходження	Ймовірність
1	100	0,1	40	0,1	30	0,1
2	120	0,2	80	0,25	60	0,3
3	150	0,4	120	0,30	100	0,3

Розрахуйте ризик грошових надходжень кожного періоду, чисту приведену вартість та загальний ризик інвестиційного проекту. Дайте рекомендації щодо прийняття інвестиційного рішення.

Задача 2.

В АКБ "Промінвестбанк" рівень процентних ставок на поточних депозитах становить 3% річних. Цей банк дуже великий, і можливість його банкрутства незначна. В АКБ "Контакт" рівень процентних ставок на аналогічних внесках становить 6% річних, банк невеликий і характеризується високим ступенем ризику позикових операцій.

Ціни на акції АТ "Інвестнафтопродукти" постійно підвищуються, у середньому на 1,5% щомісяця. Підприємець має вільні засоби — 25 000 ум. гр. од., і перед ним постає завдання оцінити рівень ризику від короткострокового (до 1 року) прибуткового вкладення цих засобів в АКБ "Промінвестбанк" або в АКБ "Контакт".

Задача 3.

У першому кварталі змінні витрати на 1 сувенір склали 95 грн., ціна одиниці продукції - 125 грн., загальні постійні витрати 1000 тис. грн.. у другому кварталі ціни на матеріали зросли на 10%, що привело до зростання змінних витрат також на 10%. Визначте, як зміна цін на матеріали вплине на критичний випуск продукції.

Варіант 5.

1. Оцінка ризику: рівень ризику і ризик часу.
2. Основні етапи прийняття рішень.

Задача 1.

Розрахувати критичні обсяги діяльності ресторану, визначити запас його фінансової міцності на основі таких даних:

1. Товарооборот підприємства – 1020,0 тис. грн.
2. Витрати загальні у відсотках до товарообороту – 17,8%
3. Витрати постійні – 81,2 тис. грн..
4. Рівень доходу у підприємства без ПДВ (нетто) – 23,5%.
5. Капітал, що авансовано у підприємство – 230,0 тис. грн.
6. Ставка податку на прибуток – 25,0%.

Задача 2.

Оцінка можливих результатів	Прогнозований прибуток		Значення ймовірностей	
	А	В	А	В
Песимістичні	1400	1220	0,25	0,20
Стримані	1900	1900	0,50	0,60
Оптимістичні	2400	2600	0,25	0,20

Оцінити міру ризику кожного проекту та обрати один з них для інвестування.

Задача 3.

Підприємство при рівномірних станах конкуренції S1, S2, S3 може продавати різні кількості продукції (X1, X2, X3, X4). При цьому, функціонал оцінювання, який відображає збитки підприємства, показано в таблиці $F=F^+$

	Q1	Q2	Q3
X1	2,5	3,5	4,0
X2	1,0	2,0	3,0
X3	3,5	8,5	2,0
X4	8,0	1,0	3,5

Прийміть рішення про оптимальний варіант продажу продукції за критерієм Севіджа. Як зміниться рішення, якщо ймовірності становитимуть відповідно: $P(S 1) = 0,2$; $P(S 2) = 0,4$; $P(S 3) = 0,2$?

Варіант 6.

1. Якісний аналіз комерційного ризику.
2. Сутність та принципи ризик-менеджменту підприємства

Задача 1.

Підприємство бере кредит під 20% річних для впровадження нової технології. При цьому експерти оцінюють, що ризик, пов'язаний з коливанням очікуваних прибутків, становить 5%. Оцінити рівень сподіваних прибутків, щоб з ймовірністю 1/9 уникнути банкрутства.

Задача 2.

Розрахуйте критичну точку обсягу виробництва продукції, за якого забезпечується беззбиткова робота підприємства

Загальна сума постійних витрат підприємства, тис. грн.	Ціна виробу, грн..	Собівартість одиниці продукції, грн..	Змінна частина собівартості продукції, грн..	Точка беззбитковості роботи підприємства, одиниць	Кількість виробленої продукції
324	30	24	18		

Задача 3.

Визначити коефіцієнт варіації по трьом інвестиційним проектам при різних значеннях середньоквадратичного (стандартного) відхилення і середнього очікуваного значення доходу по ним. Вихідні дані:

варіанти	Середньоквадратичне відхилення	Середній очікуваний дохід по проекту
1	180	480
2	250	450
3	325	650

Варіант 7.

1 Статистичні методи кількісного оцінювання ризику.

1 Принципи формування інвестиційного портфеля з урахуванням ризику.

Задача 1.

Використовуючи індекс Альтмана, обчислити ймовірність настання банкрутства підприємства за даними, наведеними в таблиці. Розрахувати коефіцієнт ризику банкрутства

показник	Умовні позначення	Сума, тис.грн.
Чиста виручка від реалізації продукції	ЧВ	2277,0
Балансовий прибуток від реалізації продукції	БП	108,7
Чистий прибуток	ЧП	76,1
Вартість власного оборотного капіталу	ОбК	577,2
Загальна вартість активів	А	1843,4
Обсяг позичкових коштів	ПК	4500,0
Обсяг власного капіталу	ВК	6700,0

Задача 2.

Розрахувати майбутню вартість вкладу з урахуванням фактора ризику за таких умов:

- початкова сума вкладу – 1 00 тис. грн.
- безризикова норма дохідності на інвестиційному ринку – 5% %
- рівень премії за ризик – 7%;
- загальний період розміщення вкладу – 3 роки при нарахуванні відсотків 1 раз у рік.

Задача 3.

За даними про попит та пропозицію на товар провести графічний аналіз ринкової рівноваги та знайти рівноважну ціну. За яких умов ризик реалізації товару буде мінімальним, оптимальним та максимальним?

Ціна за од., грн.	10	9	8	7	6	5	4	3
Обсяг попиту, тис. кг	14	15	16	17	18	19	20	21
Обсяг пропозиції, тис. кг	18	17	16	15	14	13	12	11

Варіант 8.

1. Моделювання комерційного ризику.

2. Аналіз ризику та ймовірності банкрутства.

Задача 1.

Фірма, що виробляє телевізори, провела аналіз ринку і встановила, що якщо буде випущена велика партія телевізорів, то при сприятливому ринку прибуток фірми становитиме 500 тис. грн., а при несприятливому – втрати розміром 360 тис. грн. Невелика партія телевізорів принесе прибуток 100 тис. грн. при сприятливих умовах і 20 тис. грн. – при несприятливих.

Можливість сприятливого та несприятливого результату керівництво фірми оцінює однаково. На додатковий аналіз телекомунікаційного ринку, який проведе експерт, слід витратити 30 тис. грн. експерт вважає, що з ймовірністю 0,6 ринок буде сприятливим. Водночас, при позитивній рекомендації експерта сприятливі умови очікуються на рівні 0,8. при негативній рекомендації з ймовірністю 0,15 ринок телевізорів теж може виявитись сприятливим.

Побудуйте дерево рішень з метою вибору найменш ризикованої стратегії фірми.

Задача 2.

Підприємець бажає розмістити свій капітал в акції і спрогнозував норми прибутку акцій двох компаній з відповідними ймовірностями:

Норми прибутку		Ймовірність
Акція 1	Акція 2	
12	8	0,1
15	9	0,2
10	11	0,3
11	12	0,1
9	10	0,3

Задача 3.

Задані наступні показники витрат виробництва холодильників:

- ціна одного холодильника – 2500 грн.
- змінні витрати на одиницю продукції – 1500 грн.
- амортизація – 100 тис. грн.
- постійні витрати – 350 тис. грн.

За даних умов потрібно знайти точку беззбитковості та очікуваний прибуток при продажу 700 одиниць.

Підприємство планує збільшити витрати на рекламу на 100 тис. грн., а обсяг продажу на 400 тис. грн. Чи варто це робити?

Варіант 9.

1. Диверсифікація як спосіб зниження комерційного ризику.
2. Ставлення до ризику і ефективність ризику.

Задача 1.

Розглядаються дві пропозиції закупівлі товару, які відрізняються обсягом партії та ціною одиниці товару. Ціни реалізації закупівельного товару відома, але якщо товар вчасно не буде продано, то ціна на нього буде знижена. Перед підприємцем постає питання вибору обсягу партії товару, попит на який невідомий.

З досвіду минулого відома ймовірність попиту на товар мінімальної партії. Для одержання більш точної інформації необхідно провести маркетингові дослідження ринку, на що слід витратити додаткові кошти.

Промоделюйте можливі ситуації та проаналізуйте ризик втрат при несприятливій кон'юнктурі.

Обсяг мінімальної партії	Обсяг максимальної партії	Закупівельна ціна одиниці мінімальної партії	Закупівельна ціна одиниці максимальної партії	Ймовірність попиту на мінімальну партію	Ціна реалізації	Ціна розпродажу
600	1000	200	160	0,7	300	180

Задача 2.

Потрібно визначити дійсну вартість грошових коштів з урахуванням фактора ризику при таких умовах:

- очікувана майбутня вартість грошових коштів – 100 тис. ум. гр. од.
- безризикова норма дохідності на фінансовому ринку – 5%;
- рівень премії за ризик – 7%;
- період дисконтування – 3 роки, а його інтервал – 1 рік.

Задача 3.

При виготовленні на експорт набору певного товару прагнуть, щоб ризик банкрутства був не більше, ніж $1/9$. у справу вкладають власний капітал обсягом 20 тис. грн. Сподіваний рівень рентабельності – 10%. Яким повинне бути значення середньоквадратичного рівня рентабельності від сподіваної величини?

Варіант 10.

1. Страхування ризику.
2. Суб'єктивні оцінки та експертні процедури у вимірюванні ризику.

Задача 1.

Магазин у невеликому населеному пункті проводить роздрібну торгівлю товарами широкого вжитку. Виконавши статистичний аналіз збуту за минулий період, керівництво магазину одержало такі прогнози збуту при різних рівнях доходу громадян: 2000 шт., 3500 шт., 5000 шт. Власник магазину може закуповувати товар партіями у 3000 шт., 4000 шт., 5000 шт. Значення фінансового результату наведено у таблиці:

Попит \ Пропозиція	2000	3500	4500	5000
3000	1500	3300	3900	2300
4000	-300	4100	5000	5000
5000	-1500	3050	6250	8000

Прийняти рішення про оптимальну стратегію власника магазину за критерієм Гурвіца.

Задача 2.

Використовуючи індекс Альтмана, обчислити ймовірність та ризик настання банкрутства підприємства за даними, наведеними в таблиці.

показник	Сума, тис.грн.
Виручка від реалізації продукції	58988,6
Податок на додану вартість	7382,0
Валові витрати на виробництво і реалізацію продукції	35395,4
Прибутковий податок	4863,4
Вартість власного оборотного капіталу	8012,5
Загальна вартість активів	38547,0
Обсяг позичкових коштів	5000,0
Обсяг власного капіталу	14483,2

Задача 3.

Керівництво компанії вирішує, чи створювати для випуску нового виду продукції велике виробництво, мале підприємство чи запропонувати патент іншій фірмі. Розмір виграшу, який підприємство може отримати, залежить від сприятливого або несприятливого стану ринку:

Стратегії компанії	Виграш підприємства при станах економічного середовища	
	Сприятливому	несприятливому
Будівництво великого підприємства	200000	180000
Будівництво малого підприємства	100000	20000
Продаж патенту	10000	10000

Побудувати таблицю та дерево рішень про вибір найкращої стратегії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Аберніхіна І. Г., Савчук Л. М. Система управління майновими ризиками підприємства як складова його економічної безпеки: монографія / Національна металургійна академія України. — Д. : Пороги, 2009. — 153с. .
2. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Донец, Л.И. Экономические риски и методы их измерения [Текст] / Л.И.Донец. – К.: Центр научной литературы, 2006.- 312 с.
4. Економічний ризик: ігрові моделі: Навч. посібник / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко, А. В. Сігал, Я. С. Наконечний; За ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Вітлінського. — К.: КНЕУ, 2002. — 446 с.
5. Івченко І.Ю. Економічні ризики: навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
6. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання. Навчальний посібник./ Н.І. Машина. – К.: ЦУЛ, 2003. - с. 188.
7. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб./ [Пікус Р. В.]. - 2-ге вид., випр. - К.: Знання, 2011. - 598 с.
8. Ризики в господарській діяльності: законодавство, судова практика/ [Упор. Ковальський В. С., Захарова О. С., Примак І. С.]. - К.: Юрінком Інтер, 2011. - 368с.
9. Сорока П. М., Сорока Б. П. Аналіз, моделювання та управління ризиками: навч. посіб. - К.: Університет "Україна", 2011. - 270 с.
10. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Головатенко. — К. : Знання, 2008. — 271 с.

Додаткова

11. Андреева Т. Є. Ризик у ринковій економіці [Текст] : навч. посіб. / Т. Є. Андреева, Т. Е. Петровська. – Х. : Бурун Книга, 2005. – 128 с.
12. Барчан Г.Ю., Гудзь Ю.М. Управління ризиками комерційних банків в умовах трансформаційної економіки: монографія. - К. : Сталь, 2008. - 138с.
13. Дубров А.М., Лагоша Б.А., Хрусталеv Е.Ю. Моделирование рискованных ситуаций в экономике и бизнесе. – М.: Финансы и статистика, 2005 – 389 с.
14. Кузин Б., Юрьев В. Методы и модели управления фирмой. – М.: Питер, 2001. – 432 с.
15. Маркетинг: теоретичні основи маркетингу: навч. посіб. / [В.Б. Захожай, Л.В. Романова, Н.А. Головач та ін.]; під кер. та наук. ред. В.Б. Захожая. – К. «ДП «Видавничий дім «Персонал», 2015. – 606с.
16. Мішин О.Ю. Поняття економічного ризику, його основні характеристики / О.Ю. Мішин // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Сер. “Экономические науки“. – К.: Техника, 2004. – Вып. 54. - С.189 – 193.
17. Пересада А.А., Коваленко Ю.М., Онікієнко С.В. Інвестиційний аналіз: [підручник]. – К.: КНЕУ, 2003 – 485 с.
18. Сулим М.В. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навч. пос. – Л.: Вид-во ЛКА, 2003. – 195 с.
19. Томас Бартон, Уильям Шенкир, Пол Уокер. Комплексный подход к риск-менеджменту: стоит ли этим заниматься. Практика ведущих компаний. / Томас Бартон, Уильям Шенкир, Пол Уокер. – М.: Вильямс - 2003. – с. 208.
20. Юсипович О. І. Економічні ризики та їх вплив на товарооборот [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)” / О. І. Юсипович. – Львів : Львівська комерційна академія, 2007. – 21 с.

Інформаційні ресурси

21. <http://www.autosystems.com.ua> – інформаційно-пошукова система по підприємствах, фірмах і організаціях, які працюють на ринку України (Маркетинг термінал-2000);
22. <http://barhan.p011/ava,ua/marek/> – розділ маркетинг і реклама: теорія практичні поради;
23. <http://www.customs.gov.ua> (Державна митна служба України);
24. <http://www.dssu.gov.ua> (Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики);
25. <http://www.obriy-marketing.kiev.ua> – маркетинг для ефективного просування на ринку товарів і організацій (Обрій-маркетинг);
26. <http://www.mr.com.ua> – «Маркетинг і реклама» – український професіональний журнал;
27. <http://udc.com.ua/> – проект про бізнес-технології, головні теми: кооперація, системи управління якістю, маркетинг і Internet, дисконтна програма;
28. <http://www.i2.com.ua> – Бібліотека інтелектуальні системи прогнозування: фінанси, валюта, економіка, маркетинг, менеджмент, цінні папери, біржі;
29. 166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.riskmanagement.com.ua>.